

„Mam Żabczyńskiego!” Epoka gwiazd dwudziestolecia międzywojennego

Scenariusz zajęć lekcyjnych z pokazem filmu VR
„Nie kochać w taką noc”.
Grupa: szkoła średnia

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

niepodległa

Opracowanie:

KONCEPT
Kultura

Materiał edukacyjny uzupełnia pokazy filmu VR „Nie kochać w taką noc”.

CEL ZAJĘĆ

- ☐ przybliżenie tematu kabaretu dwudziestolecia międzywojennego i jego wpływu na kino i muzykę,
- ☐ przedstawienie najważniejszych zasad produkcji filmowej i kabaretowej w przedwojennej Polsce,
- ☐ poznanie aktorów i twórców dwudziestolecia międzywojennego,
- ☐ kreatywne i twórcze przetworzenie materiałów i inspiracji historycznych.

WSTĘP

- Prowadzący zajęcia informuje o atrakcji zajęć, którą jest film VR Cinematic 360 „Nie kochać w taką noc”.
- Rozdaje cardboardy lub headsety VR i wyjaśnia zasadę ich działania (załącznik: Instrukcja korzystania z cardboardów).
- Uczestnicy oglądają film – 15 minut.
- Prowadzący inicjuje krótką rozmowę na temat pokazanego filmu i przedstawia kilka faktów biograficznych z życia bohaterów filmu: Aleksandra i Marii Żabczyńskich oraz Iny Benity (Załączniki: „Aleksander Żabczyński_biografia” oraz „Maria Żabczyńska i Ina Benita_biografia”).
Może także zaprezentować filmik „Niepodległa w obiektywie: Kultura” o rozkwicie kultury w II RP, aby dać Uczestnikom spojrzenie ogólne na rozwój kultury w Polsce po odzyskaniu niepodległości:
<https://www.youtube.com/watch?v=DXRXg70hOEY&t=4s>.
Warto wprowadzić na tym etapie również temat wpływu kabaretu i „systemu gwiazdorskiego” na inne dziedziny sztuki, ze szczególnym uwzględnieniem komedii filmowych i muzyki (szlagiery, płyty winylowe, skecze i żarty sytuacyjne).
- Następnie prowadzący może wspomnieć o filmie „Sportowiec mimo woli” lub pokazać jego fragment w zapowiedzi o rekonstrukcji cyfrowej przygotowanej przez FINA
<https://www.youtube.com/watch?v=Iu-7W-qZIVo> (Prowadzący wyjaśnia, że zapowiedź powstała w 2016 r. kiedy jeszcze nie były znane powojenne losy Iny Benity. Dziś, dzięki informacjom od rodzin powojennych partnerów aktorki, wiemy, że jednak przeżyła wojnę). „Sportowiec mimo woli” to ostatni film zrealizowany przez kinematografię II Rzeczypospolitej, w którym zagrali Ina Benita i Aleksander Żabczyński. Film miał premierę w Polsce 31 maja 1940 r. Zrekonstruowany i zdigitalizowany wciąż nie jest pełną wersją pierwotnego filmu, którego wszystkie kopie zaginęły.

ROZGRZEWKA

- Prowadzący dzieli grupę na 3-4 osobowe zespoły. Każdy zespół otrzymuje zestaw fotosów z epoki i musi dopasować opis amanta do zdjęcia (Załącznik Amanci kina).
Opisy pochodzą z artykułu Marii Tomskiej z dziennika „Kino”, rok 1935 nr 15.
„Amant – to człowiek, którego zawodem jest miłość. Są doktorzy, inżynierowie, muzycy, malarze pokojowi, biuraliści... Są też amanci. Iluż to na przykład było Valentinów, a jednak żaden z nich nie wytrwał długo na powierzchni. Jest jeden Ramon Navarro, jeden José Mojica, jeden Gary Cooper, jeden Fredric March. A u nas? U nas także każdy »miłośnik«, jeśli tak można spolszczyć wyraz amant, stara się wyodrębnić z grona kolegów”.
- Uczestnicy wspólnie sprawdzają wyniki: ilu amantów udało im się dopasować do odpowiednich fotosów. Krótka dyskusja na temat tego jakich określeń używano w prasie pisząc o aktorach, jak przedstawiono poszczególne typy i w jakich filmach mogli ewentualnie grać takich amantów.

ZADANIE GŁÓWNE

Producenci filmowi przedwojenni byli to często ludzie z przypadku. Wszystko zależało od finansów, jakimi dysponowali i od gwiazdy, którą udało się im zdobyć do produkcji. Najlepsze były gwiazdy występujące w kabarecie lub rewiach ze względu na ogromną popularność tych widowisk i ich jednoczesną niedostępność dla zwykłego widza (bilety były dość drogie).

Lista gwiazd była w zasadzie krótka, a nazwiska się powtarzały.

Dla przykładu: rok 1935 nazywano rokiem Adolfa Dymczy, ponieważ zagrał aż w 4 filmach. Żabczyński w tym samym roku wystąpił tylko 2 razy, ale kolejny rok należał już do niego – 5 filmów!

Najpierw producent znajdował więc gwiazdę i podpisywał z nią kontrakt, a potem szedł do właścicieli kin i mówił „Mam Dymczę!” albo „Mam Żabczyńskiego!”, a właściciele kin – licząc na zyski z biletów – wspierali projekt finansowo. Często nie było nawet scenariusza na tym etapie produkcji.

O filmie „Ada! To nie wypada” mówiono: „Wydaje się, że Tom (scenarzysta) wymyślił najpierw tytuł, a potem dopisał do niego scenariusz”.

I właśnie takie zadanie mają uczestnicy: do tytułu dopisać scenariusz. Każda z grup losuje tytuł prawdziwego filmu z okresu dwudziestolecia międzywojennego, w którym zagrał Aleksander Żabczyński (Załącznik Tytuły filmów).

Uczestnicy w grupach wcielają się w producentów filmowych z dwudziestolecia międzywojennego. Przygotowują scenariusz i pomysł na film, zachowując jednak kilka bardzo ważnych zasad produkcji przedwojennych. Prowadzący może użyć przykładów z filmu „Sportowiec mimo woli”, aby przedstawić w sposób zrozumiały te zasady.

1. Każda grupa musi wybrać 4-5 aktorów, którzy zagrają u nich w filmie. Aktorzy często grali podobne role w różnych produkcjach i tak pisano scenariusz. Pomysły na role często brały się z ich ról w kabaretach: Dymśa grał gapowatego Dodka, Krukowski niezdarnego Lodka. Publiczność bardzo to lubiła i ceniła, dlatego uczestnicy powinni w ogólnych zarysach zachować w scenariuszu typy i charaktery najczęściej kreowane przez wybrane gwiazdy (opisy przy fotosach w Załączniku Amanci kina). Uczestnicy mogą wybierać spośród fotosów amantów i dodatkowo dostają pakiet zdjęć z opisami innych aktorów, których mogą zatrudnić do swojego filmu (Załącznik Pozostała obsada).
2. Każda grupa musi wprowadzić motyw przebierania się. W filmie przedwojennym często musiał być element przebierania się za kogoś innego. Prowadzący może podać przykładowe „przebieranki” z filmów z okresu dwudziestolecia:
 - ubogi sprzedawca przebiera się za bogacza,
 - bogacz przebiera się za swojego kierowcę,
 - leniwy młodzieniec z dobrego domu przebiera się za ulicznego śpiewaka,
 - piękna dziewczyna przebiera się za chłopaka albo brzydką dziewczynę,
 - dorosła kobieta przebiera się za 13-letnie dziecko,
 - przedsiębiorca udaje rzeźbiarza,
 - sprzedawczyni w sklepie udaje mistrzynię tenisa itp.

Czasem aktorzy mogą grać dwie role na raz: skromnego urzędnika lombardu i jego nieistniejącego brata, tancerki kabaretowej i jej siostry – wysokiej urzędniczki.

Prowadzący może też podać przykład z filmu „Sportowiec mimo woli”. Dymśa udaje Żabczyńskiego czyli kanadyjskiego hokeistę, a Żabczyński fryzjera, czyli Dymśę (Prowadzący może pokazać np. scenę, w której Dymśa pomaga Żabczyńskiemu czesać gwiazdę, gdzie świetnie widać mechanizm zamiany ról bohaterów - 35 minuta 51 sekunda filmu).

3. Każda grupa w scenariuszu musi umieścić scenę przyjęcia i balu, żeby można było pokazać aktorów w eleganckich strojach i frakach.
4. Każda grupa z pakietu przygotowanych wcześniej piosenek musi wybrać taką, która będzie pasować do scenariusza filmu i oczywiście zostanie szlagierem (Załącznik Szalegiery i piosenki).
Prowadzący może zaprezentować jedną z dwóch piosenek z filmu „Sportowiec mimo woli” jako przykład:

- <https://www.youtube.com/watch?v=BbiQ3O9VBV8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=FQUx-DAaTOU>

5. Postaci wymyślone muszą mieć koniecznie dziwne nazwiska odpowiadające najlepiej ich roli w filmie, np. w „Sportowcu mimo woli” jeden z bohaterów nazywa się Czwartek, a drugi Piątek, co oczywiście powoduje mnóstwo zabawnych pomyłek (fragment filmu).

Inne przykłady zabawnych nazwisk: detektyw hotelowy Dżems, baron Drops, Lolo Charkiewicz, Bolek Cybuch, Florian Węgorzyk, Paweł Gawlicki, Gaweł Pawlicki, Tunia Żmijewska, Sebastian Maria Rajmund hrabia de Santis, Dodek Wędzonka, dyrektor Królik.

Następnie grupy przedstawiają sobie nawzajem swoje scenariusze, obsadę i pomysły. Prowadzący może też puścić fragment piosenek, szlagierów wybranych przez grupy do swoich filmów. Jeśli jest czas, można przedstawić autentyczne streszczenie filmu, którego tytuł został użyty w zabawie.

ZAKOŃCZENIE I PODSUMOWANIE

Krótką rozmowa na temat sensowności zasad przedwojennej produkcji filmowej. Prowadzący może wprowadzić temat krytyki filmowej, która bardzo niechętnie przyjmowała komedie polskie, mimo ogromnych sukcesów frekwencyjnych i zachwyty publiczności.

Jakie zarzuty mogli mieć? Jeśli jest czas, uczestnicy mogą wspólnie się zastanowić czy system „gwiazdorski” się sprawdzał i czy nadal funkcjonuje w kinie i we współczesnych produkcjach.

Bibliografia:

Ryszard Wolański, *Aleksander Żabczyński. Jak drogie są wspomnienia*, Rebis, 2015.

Wojciech Kałużyński, *Kino, teatr, kabaret w przedwojennej Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2013.

Sławomir Koper, *Dwudziestolecie międzywojenne*. Tom 2. Kino Teatr Kabaret, Edipresse Polska, 2013.

Izolda Kiec, *W kabarecie. A to Polska właśnie*, Wydawnictwo Dolnośląskie, 2004.

<https://culture.pl/pl/artukul/kabarety-przedwojennej-warszawy-1910-1939>

Ryszard Marek Groński, *Jak w przedwojennym kabarecie. Kabaret warszawski 1918-1939*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1987.

Anna Mieszkowska, *Mistrzowie kabaretu. Marian Hemar i Fryderyk Jarosy*, Wydawnictwo Zwierciadło, 2016.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

niepodległa

Opracowanie:

KONCEPT
Kultura

Monika Rejtner
Anna Osiadacz
Anna Piątkowska
Zygmunt Fit

Film „Nie kochać w taką noc” sfinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Projekt finansowany ze środków budżetu Państwa
w ramach obchodów stulecia odzyskania niepodległości
oraz odbudowy polskiej państwowości.